

CZU: 373.2

DOI: 10.36120/2587-3636.v26i4.135-142

SEMNIFICAȚIA EDUCAȚIEI TRADIȚIONALE LA VÂRSTA PREȘCOLARĂ

Silvia GOLUBIȚCHI, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar

Universitatea de Stat din Tiraspol

<https://orcid.org/0000-0002-3650-0141>

Larisa POSTICA, doctorandă

Universitatea de Stat din Tiraspol

<https://orcid.org/0000-0002-3822-7572>

Rezumat. *Educația* reprezintă un factor-cheie în formarea generațiilor, în funcție de particularitățile fiecăruia, dar și, în funcție de dinamica socială, de mobilitatea educaților prin integrarea acestora în societate. Prin educație copilul pătrunde în cultură, și anume, în cultura națională. *Educația tradițională* se referă la acele obiceiuri străvechi pe care membrii societății le utilizau în mod tradițional în diverse activități. Nu există societate fără tradiții și obiceiuri. Tradițiile prin funcțiile promovate evidențiază valorile spirituale ale unui popor.

Cuvinte-cheie: educație, educație tradițională, tradiții, funcții ale tradițiilor, caracteristicile educației tradiționale.

THE SIGNIFICANCE OF TRADITIONAL EDUCATION AT PRESCHOOL AGE

Abstract. Education is a key factor in the formation of generations, depending on the particularities of each, but also, depending on the social dynamics, the mobility of the educated by integrating them into society. Through education, the child enters the culture, namely, the national culture. Traditional education refers to those ancient customs that members of society have traditionally used in various activities. There is no society without traditions and customs. Traditions through promoted functions highlight the spiritual values of a people.

Keywords: education, traditional education, traditions, functions of traditions, characteristics of traditional education.

Educația copiilor este una dintre funcțiile primordiale ale societății. Nu există ființă umană care să nu se educe și să nu fie educată. Educația s-a manifestat din cele mai vechi timpuri o dată cu apariția omului în societate și se manifestă permanent.

Educația reprezintă un factor-cheie în formarea generațiilor, în funcție de particularitățile fiecăruia, dar și în funcție de dinamica socială, de mobilitatea educaților prin integrarea acestora în societate. Ea are un specific național: pe de o parte, ea își are rădăcinile în experiența fiecărui popor, se înfăptuiește în limitele granițelor statale și naționale, pe fondul unei vieți sociale și al unor tradiții ce s-au dezvoltat și perpetuat de-a lungul dezvoltării popoarelor și națiunilor respective și pe de altă parte, este expresia cerințelor sociale ale societății respective.

Procesul educației se desăvârșește doar atunci când luăm în discuție și componenta sa formativă. Prin educație se asigură continuitatea generațiilor în timp și spațiu: în timp, pentru că are la bază experiența acumulată de generațiile trecute, se manifestă în prezent și

contribuie la dezvoltarea personalității pentru a se integra în societate și a corespunde normelor viitorului și, în spațiu, prin faptul că se realizează în cadrul unui sistem național. Prin educație copilul pătrunde în cultură, are loc introducerea lui, în primul rând, în cultura națională, în valorile neamului.

Problematica „tradiției” în educație a fost studiată, în mod special, de către E. Macavei în studiul *Teoria educației*. „Tradiția, susține cercetătoarea provine din limba latină — *traditio, onis* = transmite, înrădăcinat; *trado, ere* = a transmite, a încredința, a lăsa în grijă, a recomanda, a preda cuiva ceva, a învăța pe alții, a povesti, a relata oral, scris și condensează ansambluri de obiceiuri, credințe, practici păstrate și transmise din generație în generație, ea constituie zestrea unei comunități, dovada nivelului de viață al comunității în diferite perioade istorice, o componentă a identității” [4].

Cercetătorul V. Capcelea afirmă că „tradiția exprimă moștenire de obiceiuri, datini, credințe ce se transmit din generație în generație, constituind trăsături specifice ale unui popor” [2, p.10].

Profesorul N. Silistraru susține că „Tradițiile au apărut și s-au cristalizat treptat din experiența de viață a oamenilor, constituindu-se și transmițându-se în decursul istoriei. Ele sunt o memorie colectivă în care se reține, se întipărește, se păstrează și se reproduce o experiență socială seculară” [6].

Pedagogul S. Baciuc definește *tradiția* - un proces istoric de acumulare, tipizare, imitare și asimilare selectivă în dezvoltare a unei ordini naturale de valori. În fine, legătura prezentului cu trecutul și cu viitorul, în procesul formării tradiției, este baza solidarității social-istorice a umanității. Prin aceasta, trecutul, prezentul și viitorul omului formează o unitate în continuă transformare și autoperfecționare [1].

Atașamentul față de tradiție se manifestă prin respect valoric, critic, selectiv al identității unei comunități. Tradiția este moștenirea unei comunități, dovada existenței comunității, unificării direcțiilor de progres sau regres. Tradiția se raportează la educație, deoarece se transmite tuturor generațiilor. Anume ea evidențiază aspectul păstrării, respectării, valorificării și perpetuării valorilor de la străbuni către copii. Fără îndoială că prin imitație se transmite experiența tradițională, fiindcă copilul vede și participă la varii obiceiuri și ritualuri, aude cântece și snoave, ca apoi să le repete, pentru că așa fac cei mari și le încearcă.

Prin sistemul educațional, în cadrul activităților formale, nonformale se transmit, creațiile materiale și spirituale ale neamului, uneori selectiv, alteori integral. Tradițiile moștenite reprezintă emblema poporului și asigură legătura dintre generații. Prin caracterul său, *educația națională* introduce copilul în cultura propriului popor și pune în valoare potențialul creator al acestuia.

Anume *educația tradițională* înglobează tradițiile și obiceiurile strămoșilor, fiind un model pentru societate, pentru a le utiliza și folosi în mod tradițional. Nu se poate spune că

există societate fără *tradiție*. Chiar societățile moderne au *tradiția* lor dar, de cele mai multe ori, ea nu este observată pentru că pare evidentă. În societățile moderne de tip european, educația se desfășoară în cadrul celor trei instituții consacrate: *Familia, Școala și, de cele mai multe ori, Biserica. Familia și școala, cultele religioase și statul, comunitățile*, în special cele sătești, au fost și sunt factori de vehiculare a valorilor tradiționale. Spontan și difuz sau sistematic și organizat, în același sens sau în sensuri diferite, cu aport egal sau diferit, au contribuit, fiecare în felul său și cu mijloacele sale, la educarea copiilor și la conturarea unei concepții despre creșterea acestora. Ca fapt de *educație tradițională*, familia s-a situat mereu pe primul loc.

„Educația tradițională, populară, s-a adunat într-o concepție, cu permanențele și dinamismul ei, și aceasta este ceea ce am putea numi pedagogie tradițională, teoria educațională a tradiției însăși” [8, p.27].

Educația tradițională are la bază valorile culturii românești, care se perpetuează din generație în generație, și, nemijlocit, în mod hotărâtor pune în valoare zestrea neamului românesc de-a lungul veacurilor.

Educația tradițională este o artă, care conduce copilul nu numai la cunoașterea/realizarea anumitor norme, dar și la conștientizarea acestora prin care se asigură un echilibru în societate. Implicit, *pedagogia tradițională* consideră că la o anumită vârstă copiii vor trebui să asimileze cunoștințe și apoi acestea să se manifeste în anumite comportamente.

În acest sens, copilul interiorizează anumite modele ca apoi să le utilizeze în diverse situații. Educația le generează, dar nu întotdeauna sunt manifestate de către copil, cu toate că aceste modele au fost probate și acceptate de către adulți. Performanța rezultată se evaluează, se apreciază comportamentul prin descrierea acțiunilor manifestate. Astfel pentru copil judecata de valoare manifestată devine un comportament exemplar.

Unele forme ale educației promovează adoptarea practicilor de educație progresivă, o abordare mai holistică, care se concentrează pe nevoile și controlul de sine al elevilor.

V. Capcelea caracterizează următoarele *funcții ale tradițiilor* [2, p.48-50]:

- *Funcția reglementatoare a tradițiilor* constă în stabilirea relațiilor dintre oameni în societate. În procesul reglementării, *tradițiile* exercită funcția de factori de reglare a comportamentului atât din punct de vedere intrinsec, cât și extrinsec. Tradițiile, care conțin în sine normele morale au o structură formală, care se constituie din două elemente fundamentale, cristalizate lexical în două expresii tipice: *expresia calitativă și expresia imperativă*.
- *Funcția de recepție-translare a experienței sociale* constituie transmiterea experienței sociale, păstrarea, reglementarea și reproducerea relațiilor sociale. Transmiterea experienței prin intermediul tradițiilor este posibilă datorită existenței simultane în cadrul societății a generațiilor de oameni ce se substituie unele pe altele.

- *Funcția educativă a tradițiilor* se manifestă din copilărie și continuă pe tot parcursul vieții individului. Personalitatea resimte influența tradițiilor, care pot să determine mentalitatea, simțurile, emoțiile și comportamentul ei. Fiecare om înțelege lumea printr-o mentalitate pe care o acceptă și în care s-a format, a crescut, iar această mentalitate, înrădăcinându-se în conștiință, conferă o vârstă și o vechime unui mod de a fi și de a trăi în lume.
- *Funcția informativă a tradițiilor* asigură un anumit mod de comunicare, de legătură între oameni. Semnificația acestei funcții se manifestă, mai ales, prin intermediul ritualurilor, sărbătorilor și ceremoniilor care poartă un caracter de masă și sunt edificate pe principiul colectivismului. Omul care ființează într-un mediu social concret este nevoit să respecte tradițiile acestui popor.
- *Funcția integrativă a tradițiilor*, având menirea de a asigura coeziunea și solidaritatea grupurilor și instituțiilor, ca și conviețuirea și cooperarea dintre indivizi, *normele tradiționale* reprezintă un important factor de reglementare normativă și de integrare socială a indivizilor în structurile societății. Ea exprimă unitatea socială a comunității naționale. Funcția în cauză ne denotă despre faptul că tradițiile nu numai că „obligă”, ci și „leagă” oamenii de comunitatea dată.

Activitatea principală a educației tradiționale este de a transmite tinerei generații anumite fapte demne de urmat și standarde de conduită morală și socială la care trebuie să ajungă copilul pentru a se integra în societate.

Structura educației tradiționale se bazează pe valori model, axându-se pe adaptarea sistemului și la normele societății moderne.

Modelul tradițional presupune ca copiii să primească informații și să le redea ulterior cât mai fidel. Educația personalizată încurajează copiii să participe activ la procesul de învățare, devenind astfel mai motivați, mai proactivi și mai stăpâni pe cunoștințele acumulate.

Tradiția este de fapt, o legătură între trecut și prezent și exprimă moștenirea de obiceiuri și norme de comportament, specifice unui popor, este cartea de vizită a unei nații, conștiința de sine, memoria lui socială.

Scopul educației tradiționale în grădiniță se realizează prin:

- Cunoașterea activităților și promovarea obiceiurilor strămoșești.
- Cunoașterea culturii popoarelor vecine și a relațiilor de intercomunicare.
- Enumerarea tradițiilor și obiceiurilor strămoșești din comunitate.
- Promovarea învățării experimentale și implicarea activă și creativă.

Copiii vor cerceta diverse surse (la părinți, bunici, rude) prin care se vor familiariza cu obiceiurile și tradițiile neamului.

Tradițiile și obiceiurile populare în grădiniță înglobează:

- Activitățile preșcolare consacrate zilelor de sărbătoare, care promovează cântece populare, obiceiuri populare, jocuri populare pentru copii;
- Activitățile preșcolare, ce se axează pe teme diferite, care-l transpun pe preșcolar în realitatea zilnică.

Astfel, promovând *educația tradițională*, promovând valorile naționale, avem convingerea că îi putem învăța pe copii:

- să aprecieze omul ca valoare supremă, să cunoască cultura, munca și virtuțile morale și creștine;
- să pătrundă în cultura populară materială și spirituală;
- să identifice asemănări între activitățile din grădiniță și activitățile practice ale satului;
- să realizeze o legătură între prezent, trecut și viitor, ceea ce vizează valorile neamului;
- să cunoască rădăcinile neamului românesc;
- să promoveze munca;
- să-și formeze calități pozitive și de caracter ale unei persoane integre.

Modelul educației tradiționale impune anumite criterii, dintre care: scop, obiective, funcții, principii, conținuturi, factori, metode, care o individualizează și o face unică – toate fiind sistematizate în tabelul 1.

Tabelul 1. Caracteristicile educației tradiționale

Criterii ale educației tradiționale	Caracteristici generale
Scopul	promovarea abilităților, faptelor morale și sociale, pe care adulții le consideră necesare pentru a fi promovate de generația următoare.
Funcțiile	<ul style="list-style-type: none"> • formarea personalității ca purtător uman a culturii sale etnice; • formarea omului capabil să însușească tradițiile, cultura, limba altor etnii; • formarea omului ca subiect și promotor al culturii interetnice.
Principii	<ul style="list-style-type: none"> • Identității etnice; • Educației populare (principiu fundamental al educației); • Educației timpurii a copilului din perspectiva populară; • Democratismului și umanismului educației populare; • Cultului strămoșilor, al mamei, al copilului, al omenescului; • Corespondenței principiilor educației morale în științele educației și în educația populară;

	<ul style="list-style-type: none"> • Unității și continuității axiologice și metodologice a educației morale populare (valori, forme, metode, mijloace, factori); • Diferențierii educației morale în dependență de funcția culturală a educației și de idealul popular; • Corelării funcționale a educației tradiționale cu științele educației. • Umanizarea vieții școlare, a educației și instruirii sunt de neconceput fără continuitatea realizării dezideratelor naționale; • Ideile umaniste, progresiste ale pedagogiei populare exprimă înțelepciunea poporului; • Principiile umaniste și ideile pedagogiei populare și ale etnopedagogiei constituie factorul decisiv în formarea și dezvoltarea personalității, care întrunește calitățile general-umane.
Obiectivele	<ul style="list-style-type: none"> • Formarea respectului de sine și a demnității personale; • Formarea axei valorice personale; • Asigurarea unei pregătiri fizice multilaterale, formarea tendinței de practicare a unui mod sănătos de viață; • Formarea unei atitudini pozitive și a respectului față de familie, rude, bătrâni etc.; • Formarea culturii dorințelor; • Educarea în spiritul mândriei naționale și a obligațiilor civice fundamentale.
Factorii	folclorul, modul de viață, (moravurile), comunicarea, munca, tradițiile, arta, religia, cuvântul, exemplul, cuvântul matern, cultura popoarelor învecinate, natura;
Metodele	explicația, cerința populară, dorința, rugămintea, sfatul (povața), aprobarea, mulțumirea, reproșul, interzicerea, binecuvântarea, moștenirea.
Caracteristicile educației	<ul style="list-style-type: none"> • Caracterul specific uman, intenționat și conștientizat; • Caracterul social-istoric; • Caracterul național și universal; • Caracterul necesar, obiectiv și permanent.
Educatori ai copilului	tata, mama, bunelul, bunica, frații mai mari și surorile, rudele.
Conținuturi	proverbe, zicători, povești, poezii folclorice, cântece etc.

Copilul simte admirația față de creațiile populare din cântecul duios de leagăn al mamei, din citirea basmelor, în care eroii sunt înzestrați cu calități pozitive și supranaturale,

din ghicitori etc. Mai mult, alături de înțelepciunea cuprinsă în folclor, vom găsi și sfaturi, directe sau implicite, privind modul în care această înțelepciune trebuie transmisă copiilor pentru a le fi de folos. Putem vorbi, așadar, de o adevărată pedagogie populară.

Copilul promovează și face ceea ce vede de la cei mari și prin tradiție se evidențiază ceea ce corespunde realității, ceea ce se impune prin calitatea sa și se referă la acceptul acesteia.

Tradiția face o conexiune dintre timp și continuitatea relațiilor sociale, explicând în același timp, solidaritatea socială și națională în timp și spațiu.

Anume conținuturile educației tradiționale reprezintă un deziderat prin care generația tânără cunoaște rădăcinile neamului, le promovează. Aceste conținuturi sunt:

Proverbele și zicătorile sunt mijloace afective de influențare verbală a copiilor cu scopul formării reprezentărilor morale, elaborării deprinderilor și comportării morale. În zicători și proverbe moralitatea este considerată scop, iar frumosul și rațiunea – mijloace. [7, p. 5].

Poporul nostru se distinge de alte popoare printr-o variată cultură a cântecului, a muzicii și a dansului popular, care reprezintă o axă pentru educația tradițională.

Cântecele reprezintă o formă complexă a creației populare prin care strămoșii și-au redat fericirea, suferințele etc. și evidențiază esența frumuseții interioare și exterioare a omului. Orice activitate presupune varii cântece cu un bogat conținut estetic, ce prezintă una dintre cele mai bune metode de dezvoltare a gustului estetic la generația tânără. Melodiile frumoase îmbinate cu poezie minunată amplifică influența estetică a cântecelor la copii și tineri.

Viața începe cu tradiționalul cântec *liuliuțu, legănaș, dragul mamei lăstăraș*, pentru a-1 liniști, a-1 adormi pe copil. Majoritatea cântecelor simple de leagăn aproape că nu au cuvinte, se limitează la sunete și silabe de tipul: a-a-a, liu-li-liu, na-ni etc. Aceste sunete, simple, gingașe sunt fredonate uniform în timpul legănatului și au scopul de a le aduce micuților un somn adânc, liniștitor.

Poveștile reprezintă conținuturile cele mai atractive pentru copii și ele le fac sufletul să vibreze în fața finalului fericit. Sunt încântați de imaginile prezentate, de atitudinea personajelor, de valorile bine-rău, frumos-urât. Copiii învață să dezaprobe atitudinea unor personaje, să-și corecteze propriul comportament, îi determină să gândească ce ar născoci în locul personajelor, dezvoltând astfel creativitatea verbală. Poveștile contribuie la cunoașterea lumii înconjurătoare (mediului) de către copii, fiind descoperită de ei prin intermediul senzațiilor.

Revenirea la tradițiile istorice ale poporului nostru constituie un imperativ, care nu este ușor de realizat, fiindcă copiii noștri aproape că nu știu nimic despre strămoșii lor direcți, nu știu de unde li se trag rădăcinile.

Prin urmare, revenirea la tradițiile naționale, utilizarea potențialului lor pozitiv constituie un imperativ al timpului, care poate deveni un deziderat important în reglementarea și orientarea comportamentului uman.

Bibliografie

1. BACIU, S. *Perspective curriculare etnopedagogice în căutarea valorilor uitate*. Chișinău: Univers Pedagogic, 2007, 104 p.
2. CAPCELEA, V. *Esența și rolul tradiției în existența socială*. Chișinău: Editura ARC, 2011, 160 p.
3. CRISTEA, S. *Dicționar de pedagogie*. Chișinău – București: E.D.P. 2000.
4. MACAVEI, E. *Pedagogie: teoria educației*. Vol. 1. București: Aramis, 2001.
5. PANICO, V. Conceptul și structura educației. Interrelația practicii și științelor pedagogice. În: *materialele conferinței "Reconceptualizarea formării inițiale și continue a cadrelor didactice din perspectiva interconexiunii învățământului modern general și universitar"* Vol. I. Chișinău: UST, 27-28 octombrie 2017. pp. 177-182.
6. SILISTRARU, N. *Etnopedagogie și educație*. Chișinău: CEP UST, 2019. 407 p.
7. SILISTRARU, N. *Valori moderne ale educației*. Chișinău: Editura Combinatului Poligrafic, 2006. 176 p.
8. STANCIU, S.; PETRE, Al. *Pedagogie și folclor*. București: E.D.P., 1978.
9. ȘERBĂNESCU, B. *Valorile naționale și educația*. București: Editura Universitară Carol Davila, 2000.
10. ВОЛКОВ, Г. *Народная педагогика*. Москва, 1999. 216 с., p. 27.
11. УШИНСКИ, К. *Человек как предмет воспитания*. Москва, 2000. 172 с.